

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, Fól'a, candu concedu ajutórale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $\frac{2}{3}$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 10.

Brasiovu 15/3 Februaru

1873.

Carolina Augusta

Maiestatea Sa imperatés'a si regina, veduv'a fericitului imperatu Franciscu, a adormitu in Domnulu in 9 Fauru 1873 la 12 $\frac{1}{4}$ óra de di din slabitúnea adenceloru betranetie, de 81 ani, incunghiurata de membrii inaltei case domnitórie, cari cu Maiestatea Sa imperatulu si regele ap. Franciscu Iosifu I in frunte intrara in celu mai profundu doliu, la care ieau parte si popórele, caroru in viatia le a facutu multu bine prin grati'a liberalitatii sale. Eterna a inaltimei Sale memoria!!!

Nascuta in 1792, 8 Febrnariu inalt'a repausata, cá fíca a regelui Bavariei Max Iosifu I. deveni consórtie a patr'a a repausatului imp. Franciscu in 10 Noembre 1816 si in 25 Sept. 1825 fú incoronata la Poseniu cá regina a Ungariei. Dela 1835 2 Martiu veduva, in restimpu de 38 ani retrasa de scomote politice, cu multele sale benefaceri pentru ajutorirea besericeloru, orfaniloru, seraciloru si a crescerei loru prin tóta monarchi'a, cari se apropia ai cere ajutoriu, deveni numita „imperatés'a mama“. De si numai buna mastera Maiestatii Sale, cá exemplu de mama alu familiei preainalte, in timpuri prospere si scomotósa, se glesce de curtea imperatésca cu doliu de 3 lune. In 13 la immormentare cu pompa regale mersera si presiedentii dietei unguresci.

Brasiovu 14 Fauru 1873.

Corespondintele pestanu a lui „Neue fr. Presse“ precatu scimu sasu din Sibiu si deputatu la diet'a unгурésca, atitiatu fiindu de catra eschiamatiunile lui „Herm. Ztg.“ facia cu articuli din „Gazeta“, 'si versa veninulu seu asupr'a romaniloru transilvani intr'o cor. orig. aparuta in fól'a aceea vienesa, in care a fi batjocoritu, scrise mai deunadi unu préstimatu publicistu germanu, este cea mai mare onóre pentru fiacare individu onestu séu poporu.

Sasulu in cestiune are de scopu se intregésca insinuatiunile indirecte ale lui „Herm. Ztg.“ se le ilustredie prin aceea, ca tinde in corespondenti'a s'a din „N. fr. Pr.“ a innegri dupa poft'a animei sale si pana la necunóscere pre romanii transilvani — innaintea maghiariloru. Ceea ce „Herm. Ztg.“ nu s'a incumetatu a spune pe facia, aflamu acum'a din „Neue fr. Presse“. Aflamu, ca ceremoni'a inmormentarei marelui si neuitatului prefectu Iancu a fostu o „agitatiune neconscientiósca“ din partea romaniloru, ca cuventarile, cari s'au tienutu la mormentulu eroului au fostu nesce „declamatiuni selbatiche“ si ca „asia numitii inteligenti romani“ adunasera impregiurulu seu pe ómenii paduriloru si se conjurara cu ei in contr'a vietiei si averei locuitoriloru din cetati, cumu facu indianii scl. Vedeti, ce desperate incercari face sasulu pentru de a ne poté pune in prepusu reu?

Dupace se mai revóca inca si la Hori'a si

Close'a ajunge sasulu lui „N. fr. Pr.“ la resultatu terribilu, ca agitatiunea romaniloru stá in legatura cu federalistii cehi si cumca si romanii brasioveni nu suntu nimicu mai multu, nici mai pucinu decatu „federalisti mascati“. Tóta festivitaea infratirei brasiovene dupa cor. lui „N. fr. Pr.“ a fostu numai o manevra binecalculata cu scopu de a amagi pe maghiari si a pune cu ajutoriulu acestor'a man'a pe averea sasésca. Acum'a inse vediendu romanii, ca apromisiunile maghiare remanu numai apromisiuni, arunca diosu masc'a. „Nici unulu dintre pucinii romani transilvani alesi nu considera nici macaru demnu de ostenála, a -si predá mandatu de deputatu dietei, ma „Gazeta Transilvaniei“, organulu principalu alu romaniloru transilvani, face o apoteosa fierbinte natiunei cehice, carei'a dintre tóte natiunile apasate singuru numai i s'ar' cuveni glori'a de a fi cunoscutu bine situatiunea“ scl.

Aci citéza coresp. lui „N. fr. Pr.“ unu pasu din articulu Gazetei, apoi intréba: „Cine póte fi inca la indoiéla asupr'a tendintieloru festivitatii de infratire din Brasiovu, dupa aceste deslusiri?“ Inse romanii, dice sasulu lui „N. fr. Pr.“ in fine, mergu inca si mai departe (auditi ómeni buni!) nu le ajunge numai cu amenintiarea, mai adaugu si batjocur'a: Deodata cu laud'a ce o facu sciintiei de statu cehice si cu indemnulu celu dau romaniloru de a imitá pe cehi, indrépta in contra universitatii sasesci o contra representatiune, in care se intrecu cu asecurari de patriotismu, dér' in fondu lasa a se cunósce, ca tindu mai multu si cu deosebire la averea natiunei sasesci.

Acest'a este in pucine cuvinte sensulu corespondintei numite. Corespondintele pestanu a lui „Neue freie Presse“, care arunca cu tina intr'o natiune intréga, face pe romani „hoti si talhari, cari s'ar' fi conjuratu in contra averei sasesci“, prin acést'a si a doveditu necultur'a animei, salbataci'a simtieminteloru sale, reutatea s'a innascuta. Dér' indiesertu se svercolesce sasulu corespondinte. Si noi, si lumea si maghiarii, vedemu cine este si ce tendintia are din insusi expresiunile sale.

Speramu inse, ca nu toti sasii cugeta asia despre noi, cá corespondintele lui „N. fr. Pr.“, ca simtiemintele acestuia nu suntu si simtiemintele intregiei poporatiuni sasesci transilvane, facia de soror'a natiune romana! —

Dela diet'a maghiara din Pest'a ni se arborescu valuri din ce in ce totu mai amenintiátorie. La desbaterea despre fondulu de dispositiune dep. Patrubani, unu armeanu maghiarisatu, a dis'o pe facia, ca fondulu de dispositiune „e necessariu pentru a infrena nationalitatile“. Indiesertu lu apostrofá dep. Borlea, indiesertu numi scopulu acestui fondu immoral si factu pe Patrubani ridiculu, ca-ce si min. Slavi apará dis'a lui Patrubani, ca dechiará, cumca fondulu de dispositiune se póte intrebuintia si pentru conservarea si apararea natiunii maghiare si pentru infrenarea tendentieloru dusmane ce ar' poté veni din partea nationalitatiloru. Cine mai poté spera dér', ca maghiarii voru poté fi vreodata ecuitabili catra nationalitati, candu ei a priori le considera de dusimane natiunei loru, ingriginduse de fondu disponibilu pentru ale impedece desvoltarea libera nationale, cá periculósca. Miletici nu potú suferi atata cutediare necalificabile si le aruncá bomb'a tocma in midiuloculu loru, dicundu, ca inimicii tierii si ai constitutiunii se afla in partit'a

gubernului, ca din ei au adusu si in 1849 pe rusi in tíera. E lucru in adeveru condemnabilu, ce facu maghiarii cu ultraismulu loru, inse natiunile totu voru trai. —

Dér' pana candu cei dela potere se ingradescu cu mesuri luate, nu pentru a multumi d. e. natiunea romana, ci pentru a o intierca si impedece dela desvoltarea si progressarea in cultur'a ei nationale, nu potemu crede, ca ei voiescu pacea, concordia, si multumirea interna, ci lucra la ruinaarea imprumutatei simpathie, la care suntemu avisati de sórtie.

Asta se dede pe facia si la desbaterile asupr'a bugetului gendarmeriei. Opositionalulu br. Blasiu Orbanu pretense a se sterge gendarmeri'a si a se introduce ér' pandurii, Macray si altii afla de lipsa sustienerea gendarmeriei pentru constelatiunile critice legali si sociali in Ardealu, inse vre se se supuna ministeriului honvediloru subtragunduse de sub min. armatei c. r., inse fric'a, de scimu cine, ei factu, cá se se voteze cei 386,000 fl. pentru gendarmeria. Pana candu va dura infernalea frica a unora in contra celorulalti locuitori in una si acéias cassá, pana atunci prosperarea intregului nu voiesce a -si face culciusiu stabilu si temeinicu in ea. —

In Cislaitani'a intr'unu consiliu ministeriale presiediuulu de Mai. Sa s'a primitu in principiu reform'a de alegere, inse remase in cancellaria cabinetului, spre a i se mai face modificatiuni.

Polonii extremi se apropia a se contielege cu cehii, pentru a se opune; inse meetingurile anunciate si in Boemi'a si in Moravi'a se oprescu din partea regimului decembristu, luanduse mesure a impedece adunările si a opri subscrierile la sciut'a petitiune in contra reformii de alegere. Poporulu indignatu. Ceilalti poloni in Vien'a stau in clubu, care inca face dificultati.

— In camer'a Prusiei se descoperira in golatarea sá insielatoriele coticariloru prusaci strusbergiani si altii. Se scie, ca numai dela 1 Iuniu 1870 pana la 25 Dec. 1871 s'au infintiatu in Prusi'a 256 societati actionarie. Dep. Lasker, unu advocatu omu de caracteru, provocáse inca in 17 Dec. 1872 pe min. de comerciulu Itzenplitz, cá se fia atentu, ca gavalerii de lunga tronu si officialii superiori de statu derapena infricosiatu intressele publice.

In 14 Ian. 1873 la desbaterea bugetului, la rubric'a imprumutului de 120 milliöne pentru cali ferate si concessiuni respective dep. Lasker descopere cu documente, ca corruptiunea si a ajunsu culmea intre coticari, cari voru a se intioli pe contulu statului, ca si intre amplotatii de statu s'au incuibatu acésta corruptiune si numesce pe consiliariulu intimu Wagener, deci Lasker cerú a se asiedia una comissiune cercetatória pentru caus'a concessiuniloru de cali ferate, si min. Roon, eara luá in aperare pe Wagener prin o scrisória tramisa catra presidiulu dietei, invinuindu pe Lasker ca si elu ar' fi advocatu la o societate de actionari. Lasker respinse acésta assertiune si incepú a documenta hotiele pana candu min. Roon fú silitu a -si retrage scrisória. Acum se crede, ca nnii min. voru demissiona, ér' Lasker e eroulu dilei, aplaudatu de toti. E de recomendatu acésta scena deslarvatória de coticarie atentiunii celoru, cari se pré incredu

consortialoru straine si -si aduna periclulu in giuru-si.

In Spani'a intre regele Amadeu si ministeriu s'au escatu diferentie, in catu Amadeu a si depusu puterea in manele corteselor. Atata se scie din telegramu, ca in 11 Februaru se astepta proclamarea republicei.

Spani'a s'a si dechiaratu de republica.

Reflessiuni la § 6 lit. d din proiectulu celu nou de lege pentru scolele medie.

(Capetu.)

Ne vomu incerca acum a ne dá si noi parerea si a documenta ca decisiunea adusa, deca se va aproba si de camera, este pentru invetiamentu mai multu perniciosu decatu folositoru.

1. Marele pedagogu Pestalozzi dice, ca „desvoltarea spirituala a ori-carui individu se face dupa natur'a limbii ce o vorbesce. Limb'a, ca midiulocu, prin care primim si exprimam ideile, sta in celu mai stensu reportu cu desvoltarea spirituala, asiá incatu cugetele nostre urmaza acel'a-si nescu ce 'lu cere topic'a limbii, cu care ne-amu deprinsu mai multu. Suntu multi, de esemplu, carii cunosc o limba straina forte bine, si totu-si semtu mare greutate in vorbirea ei, ca-ci ei s'au dedatu a cugeta dupa firea limbii, ce o vorbescu de obicei. Ore momentulu acest'a nu este de atata insemnatate, ca se fia consideratu la crearea unui proiectu de lege pentru invetiamentulu scoleloru medie? Momentulu acest'a vorbesce aprigu in contra punctulu d, din § 6. — Ca-ci conformu punctulu acestui'a unu elevu maghiaru, care a petrecutu clasele normale si gimnasiale inferioare, ajungundu in clas'a V se vede silitu a se folosi de o limba straina. Schimbarea acest'a nu este fara scadere pentru desvoltarea spirituala, ca-ci pre langa aceea, ca este silitu a-si acomoda sirulu ideiloru conformu limbii celei noue, va trebui se se lupte elevulu cu multe alte greutati, provenitoare din usulu limbii straine in decursu de 2, 3 si patru ani — cu unu cuventu pana la maturitate, si in lupt'a acest'a deca nu stagnaza desvoltarea spirituala, deca progresu mare nu face.

Asiá deca ce resulta de aci? Nici mai multu nici mai pucinu, decatu ca impunerea limbii magiare la gimnasiale nemagiare este unu pecatu de morte contra principieloru pedagogice.

2. Vorbindu acumu in specie de greutatile ce le intempina elevulu nemagiaru in diferitele obiecte abstragemu dela matematica, fisica, istoria naturala istoria universalu, unde va avea scolariulu se invetie de nou multime de termini noi necunoscuti si ne restringemu numai pre langa limbile cele vechi latin'a si elin'a. E prea cunoscutu, ca ori-ce scriere tradusa perde multu din originalitatea sea, cu catu mai multu voru perde clasicii latini si elini, tradusi intr'o limba atatu de pucinu cunoscuta, dupa cumu va fi limb'a magiara pentru ori-care elevu nemagiaru, care ajunge in clas'a V. Autorii clasicii se traducu pentru ca se-si eserceze elevulu cugetarea si judecat'a sea! Esercitiulu acesta va fi incoronatu de succesu, numai deca se va face traducerea intr'o forma atatu de frumoasa, au se influentiedie si asupra animei elevului; influentia acest'a e posibilu numai deca traducerea se imbraca intr'o limba, in care se pote reproduce mai multu dulceti'a si farmeculu coprinu in originalu. Cum va fi acest'a candu elevulu se va chinu cu cuvinte necunoscute, a caroru sunetu nu afla resunetu in anim'a lui, a caroru rostire nu atinge cordele sentimenteloru lui. Eata ca se rapesce scolariulu nemagiaru farmeculu celu placutu, care trebuie se fia motorulu principalu; pentru ca elevulu se se ocupe cu placere cu traducerea autoriloru, si fara de care o traducere este mai multu o mortificare de spiritu; si care este rezultatulu? Scolariulu celu mai bunu se va desgusta de studiu, seu deca va studia, o va face cane canesce, fara nici o placere. Intrebamu acumu pre domni membri ai consiliulu de instructiune: Este asiá deca impunerea limbii magiare in atare casu o mesura pedagogica admissibila?

3. Deca se mergemu mai departe, se luamu etatea eleviloru. Candu suntu greutatile provenitoare din limba straina mai simtibile, in etate de 20—24 seu 25 de ani, ori in etate de 15—17 ani? Fara indoieila, in cea din urma, ca-ce in etate de 15 ani are elevulu mintea prea frageda pentru de a suportá greutatile acestea, si dupa

cumu amu aretat in punctulu 1, din caus'a acest'a va suferi multu desvoltarea spirituala; in vreme ce unu studentu de universitate in etate de 20 de ani, avendu o judecata mai matura, mai usioru va supera tote greutatile. Potemu constata, ca multi elevi, stramutati la altu gimnasiu, unde se propuneau obiectele in alta limba, desperandu din caus'a greutatiloru, ce le facea limb'a cea noua, si-au pierdutu gustulu de studiu, au parasitu scol'a, in vreme ce dintre studentii dela universitate, deca nu voru fi fostu alte cause, dara din caus'a greutatiloru provenitorie din limba straina de propunere nici unulu n'a parasitu studiulu; ci din contra fiindu mai destoinici pentru de a suportá greutatile si-au facutu studiele cu succesulu celu mai laudabilu.

Aceste si multe alte defecte de calibrulu acestora suntu totu atatea argumente, care ne demustre, ca esecutarea decisiunii aduse de on. consiliulu de instructiune este atata, catu a pune o petra gigantica in calea invetiamentulu.

Principiele pedagogice moderne ceru in modu imperativu, ca invetiamentulu se se usioreze, catu se pote mai multu; ore punendu-se la gimnasiale nemagiare limb'a magiara ca limba de propunere; silindu asiá deca pre profesorii romani, germani, serbi, croati, slavoni si italiani a propune studentiloru romani, germani, serbi, croati; slavoni si italiani tote obiectele in limb'a magiare nu insemnaza atatu, catu a pedepsi pre aceste fiintie, pentru ca nu au avutu norocirea seu nenorocirea de a fi stranepti lui Arpadu? Ne miramu de dd. membrii consiliulu de instructiune, carii suntu mai intaiu chiamati a ingriji de inffiorirea invetiamentulu, de a-i dá directiunea, ce duce la progresu — ne miramu dicu de dumniloru, cu ce consciintia se potura invoi, ca se esileze limb'a materna, midiulocu celu mai eficace pentru de a fi profesorii intielesi de catra scolari, pentru de a potea reputá unu sporiu corespunditoru cu scolariu loru. Ne miramu cu atata mai multu, cu catu scimu, ca d-loru suntu toti profesori, carii au avutu trist'a esperintia de a nu fi intielesi de scolari vorbindu-le in limb'a loru. Ce va fi, candu profesorii voru fi siliti a vorbi intr'o limba straina scolariiloru? O confusiune.

Vocile consiliulu de instructiune latirea si promovarea invetiamentulu prin urmare latirea si promovarea culturei in tierile ienatore de Ungaria, atunci caute, ca se usioreze invetiamentulu. Facundu din contra, adeca ingreunandu-lu da dovada, ca nu e condusu atatu de zelulu necessariu pentru invetiamentu, catu de alte tendinte, si mai cu seama detendint'a efemera a maghiariloru, unu morbu de care suferia si constitutionalismulu inceputu in Poseniu, stramutatu la Pest'a si ajunsu la Debretinu.

Cunoscemu istoria, pentru ca se invetiamu patiani'a altoru popore, dara mai intaiu sa invetiamu din patiani'a nostra.

Dreptatea si ecuitatea ducu unu statu la inffiorire; mijlocele machiavelistice derapana, slabescu legaturile, iare de altcumu aci in Ungaria si asiá suntu in totu loculu aprupe de disolvere.

Cumu li venea maghiariloru, candu le impuse absolutismulu limb'a germana prin gimnasiale loru?

— Precumu nu sa'u bucuratu maghiarii la impunerea limbii germane pre tempulu absolutismulu; asiá potu fi ei siguri, ca nu numai nu se voru bucura poporele nemagiare impunendu li-se limb'a magiara, ci voru remustrá in contra astadi, candu traimu, cum se dice sub constitutionalismu.

Incheiamu aceste riflessiuni cu cuvintele luate dintr'unu jurnalulu romanu; „Aducundu-se acestu proiectu la valore de lege, se arunca incendiulu turburarei in midiulocu nationalitatiloru.“

Dr. Popu.

Din marginea campiei in Ianuaru 1873.

Nefericita natiunea, a carei inteligentia veneza dupa interese personale si nu se sacrifica pentru binele ei comunu. —

... Nu multa spargere de capu se cere, pentru ca unu barbatu din inteligentia romana se -si castige convingere deplina, ca corpulu nationalu — natiunea romana — este plinu de rane, cari s'au afundatu pana la osu! Are acesta natiune si barbati in inteligentia esita din sinulu ei, insufletiti de binele comunu, cu mila catra confratii loru rustici, si carii — ca unu medicu conscientiosu si

necrutatoriu de ostentia pentru vindecarea pacientulu, ce-si puse increderea in elu — in buna vointa -si incorda tote puterile si intrebuintadie tote mediulocele pentru a vindeca ranele; der' dorere! Acesta natiune multu cercata are din nefericire unu numeru nu neinsemnatu de individi inteligenti in statulu clericalu catu si celu laicu si nepasatoriu, lenesi si interesati numai pentru persona propria. Nu se ingrivescu pentru promovarea cauzeloru nationali, nu-si batu ei capulu se invetia, se destapte si se lumineze poporul. Acesta au fostu si este lasatu prada jidaniloru, este devenitu calicu, din nepasarea acelor'a mai multu, cari aveau in prim'a linia chiamarea se ei verse lumina, si se lu aperse pe cale morale de caderea in abisu! Der' se mergemu mai departe si se spunemu, ca nu pucini si au continuatu si absolvitu studiele cu stipendia romana, si cu colecte, si totusi dupa ce au devenitu de sine statatori, in locu de a fi multumitori, de a lucra ca patrioti bani pentru binele comunu, in locu de a veni poporulu intr'ajutoriu, se ingamfara si in ingamfarea loru se demisere la lacomia si in pofta de a-si face stari si a se imbogati in 3—4 ani, incepura a dubi poporul. O pati acesta ca celu ce vedendu sierpele inghetiatu de frigu facundui-se mila de elu 'lu redica si 'lu puse in sinu, care inse dupace se incaldi, 'lu musca.

Nu vorbescu frase, nu esagerezu, vorbescu din esperintia si din convingere propria, ca afurisita lacomia de care suntu infectati multi barbati din cleru, afurisita lacomia si inclinatie in coruptiune a multoru din inteligentia laica, si nepasarea mai generale a preotimei au causatu caderea poporulu romanu la starea de proletariatu (?) de astadi.

Se aruncamu una privire la districtulu Nasaudulu, unde functionarii suntu toti din sinulu natiunii romane, ca jidani suntu mai numerosi si ca in comitate, si se imbogatescu de pe bietulu poporu alu nostru vedendu cu ochii. Totu asia sta lucrulu si in districtulu Fagarasiulu, despre a caruia poporatiune — romana — scrisera mai in anii trecuti dnu Brustu (unu maghiaru), ca este devenita la sapa de lemn, ca locuitorii inainte cu 10—12 ani cu stari bune, suntu acumu servitori in vinarsarielu jidaniloru, — pentru ce inse unii barbati din inteligentia nostra se superara si indignati lu luare la 3 parale in foile publice in locu de a cauta remediulu pentru vindecarea reului.

Se cautamu acumu in muntii apuseni, unde inca nu s'au inmultitu jidani, ca in campeni se dede inainte de asta cu cativa ani dreptulu de carcimaritu unu jidanu sub judele processualu romanu, asemenea in comun'a Lupsa pentru 1-a ora in anu 1872 unu jidanu, era fiindu altu jude processualu romanu.

Mi se va obiecta, ca jidani inca suntu supusi ai statulu, stau sub legile vigente si suntu indreptatiti a lua dreptulu de carcimaritu la licitatie in arenda deca dau mai multu. Prea bine, der' aceea inca este sciutu, ca unu jidanu in unu satu locuitu de romani — de orece parentii acestora sufletescu nu -si invetia satenii resp. poporeni a se feri de cursele jidanulu, ci, ut exempla docent — pre cumu avemu multe ecsemple — multi chiaru si dintre santiele loru se ducu la jidanu in carcima la beutu de vinarsu — in 4, 5 ani se cunosc, ca au seracitu, apoi muntii aceia au una situatiune de totu nefavorabile, bucate nu se facu, er' jidani le scotu si ultimulu cruceriu, si prin urmare se pagubescu chiaru si statulu. Apoi acei munti au datu pana acumu fetiori robusti la armata, der' catu oru incepe a be beuturile spirituose ale jidaniloru falsificate cu totu felulu de specii stricatiöse stomachulu, si seraciti rabdandu si fome, arma'a nu va mai capeta bracie senatose si tari, ci numai nesce calbeziosi si apoi scimu si aceea, ca jidani la unu periculu nu voru apera tier'a, candu era statulu ar' suferi daune, si prin urmare domni judi precesuali, protopopi si preoti romani trebuia se indemne satenii crestini, ca ei se ie mai multi la olalta carcimaritulu comunulu in arenda, pe sateni

sei deprinda in catu-va la calculu; écca reu, ca nu se da adultiloru prelegeri, si déca totusi se potea pagubi arendatorii sateni, comunale potea erta o parte din arenda, si in moduu esta jidanii s'ar' constringe a-si agonisi si ei pana de tóte dilele in modu onestu dupa munc'a maniloru cá crestini si nu cu in-sielatiuni. Dér' eu credu ca astadi se voiéca unu jidanu a se asiedia in óre-care comuna romanésca numai parochului localu sei puna 100 fl. in palma, apoi -si indupleca poporenii se -lu imbogatiésca, avemu despre acésta esemple si scimu, ca pe ap'a beriiului in comitatulu Hunedorii unu dnu parochu tiene arend'a carcimaritului dinpreuna cu unu jidanu, dér' despre asta alta data.

Mai este inca unu reu care slabesce poterea comunelor romanesci, cari posedu paduri proprii. Acestu reu este inclinatiunea la vendiarea paduriloru si cele a le eclesiiloru — proprietate besericesca. Sciu mai multe vendiari de paduri din marginea campiei numai, cari nu s'ar' poté justificá, dér' me marginescu la enararea unui singuru casu. Una comuna eclesiastica romanésca in apropiarea M.-Osiorheului deadrépt'a Muresiului are una padurice fórté frumósá cu cateva sute de arbori — stageri — in etatea viatii loru de diumetate, prin urmare inca in crescere, pentru a carei vendiare consistoriulu la relatiunea protopopului respectivu, a parochului localu si a unui séu 2 poporeni mai bogati, cari póte calculau la ceva folóse personali din vendiarea ast'a, — daduse concessiunea de vendiare, fiinduca se scrisese, ca arborii suntu betrani si se usca in totu anu cate 10 si mai multi etc. Venindu acestu casu la cunoscientia mea, scriitorulu acestoru sire, cercaiu paduricea si gasii numai duoi arbori la verfu uscati, si satenii indignati asupra esoperatoriloru de concessiune pentru vendiarea padurii. Poporarii adusera inainte, ca eclesia are 2 case mai ruinate, cari trebuie facute de nou, ca curtea besericii este desgradita inaintea besericii peste siantiulu utilii podulu este stricatu si déca se va vinde padurea asta cu lemne de lucru din otarulu comunei, ei ar' trebui se mérga cu carele una diua întréga pana din susu de Regenu la locu de unde se mai potu cumpara lemne de lucru, una diua întréga inderetu, fiinduca in apropiare nu suntu paduri cu lemne de lucru, ca in lad'a besericeii au mai fostu 6 ani si s'au facutu mere pere; cu pretiulu padurei inca se póte intempla asia si in urma nu voru fi neci bani neci padure. Arborii erau deja numerisati si érá se se vendia padurea lui Barnuch jidovu, cu masini in Osiorheiu.

Eu relationaiu la consistoriulu respectivu acuratu despre starea padurii si -lu rogatu se-si revóce concessiunea. Scriseiu si la parochu amintitu, ca de se va grabi cu vendiarea pedurii voiu areta casulu asta publicitatii. In anu 1872 taiá eclesia cateva fire de lemne de lucru din amentit'a padure pentru stalpi la palangu curtei besericeii si a podului amentitu cari s'au si facutu; si écca catu fú de bine, ca-ci de se vendea padurea in 1871 trebuiau cumperate lemnele cu bani scumpi si aduse prin betii poporarii de slujba. Respectivulu dnu protopopu s'au superatu tare pe mine, pentruca iamu trasu póte cu pén'a peste calcululu de „Geschäft“.

In fine desfatuesce si vinderea paduriloru in districtulu Nasedului, consiliandu pe proprietarii respectivi a -si exploata singuri folósele din paduri, cá se nu se védia cutropiti de legiónele consortiali, apoi continua:

„Eu din parte-mi me marginescu a dice numai atat'a, ca vendiarea asta nu trebeu si nu trebuia luata cu ateta usurintia, trebeu cautatu si mai de parte, d. e. ca s'au taiatu in anii de curundu parte parti, parte paduri intregi nu numai la tíera de a lungulu liniiloru caliloru ferate, dér' s'au taiatu si la muntii cantitati imense de lemne pentru calea ferata si se taia inca. Si se mai spunemu una: statulu lasa de se taie in muntii apuseni lemne de lucru in pedurile erariali de 3 ani incóce mereu si se intrebuintiaze la taiarea acestoru paduri numai

strains — nemti din Baden — peste 300 insi, dér' apoi alti taiatori din locuitorii acelor muntii. Asemenea se taia in muntii erariali de asup'a Sebesiului si póte se se mai taie si in alte parti, si prin urmare pudurile cu lemne de lucru mai cu séma s'au impucinatu fórté tare si se totu mai imputinéze* scl.

Veneti'a inferióre in 8 Fauru 1873.

Onorate Dle Redactore!

In „Gazet'a Transilvaniei“ nr. 5 a. c. in not'a Redactiunei, cu mare indignatiune vedu si numele meu, care a-si fi bagatu in puna 150 fl v. a. dela Maday cu ocaziunea alegerei s'ale de deputatu. Candu a-si negá simpliciter acestu daru diabolicu; mi ar' reflectá on. publ. ca acésta e o negatiune advocatiale, de cari a mai auditu; Eu inse rogu, cá On. Dvóstra se aveti bunatate ami descoperi persónele, cari vorbescu despre acéstá, cá-se sciu cu cine amu se 'mi tragu sém'a pre cale judecatorésca; er' pana atunci astféliu de vorbe le dechiaru de calumnia si scornituri malitióse si tendentióse. Este adevératu, ca pentru dechiaratiunea, ce mi s'a datu del'a presidiulu clubului nationale, nu amu capetatu subscribenti. — Dicu nu, pentru ca d. pretore Popeneciú atatu mie catu si altoru comisari ai clubului nationale sciu bari-cadá tóte calile, alergandu di si si nópte in totu cerculu seu procesuale; éra pentru ce a facut'o Dsa acéstá, nu sumu detoriu a spune, fiendu ca nu sumu intrebatu *) in catu de necesitate inse a-si poté respunde si la intrebari de aceste scl.

G. Comanicu

Dir. scólei centrale din Veneti'a inf.

Dela diet'a din Pest'a.

In debaterile speciale ale bugetului sied. din 4 Fauru relagunduse spesele pentru curtea imperatésca, pana candu se va lua inainte si proiectulu de a se mai adauge inca unu mil., se primira mai incolo spesele pentru cancelaria cabinetului M. Sale 72,216 fl. — pentru dieta 700,000 fl. — Spese comune 29.316,643 fl. — Pensiunile organeloru guvernului centralu, care a sustatu dela 1849 — pana la 1867, in summ'a de 259,300 fl. — Interesele datoriei de statu dimpreuna cu quot'a (1.165,000) de amortisatiune 31.530,600 fl. — Recerintiele imprumutului pentru callile ferrate 5.113,944 fl. — Interesele, quota de amortisatiune (459,800) si spesele de manipulasiune ale imprumutului de 30 de millióne 2.091,660 fl. — Spesele de administratiune in Croati'a si Slavoni'a 4.480,000 fl. — In fine spesele pentru administratiune si justitia in Fiume 92,810 fl.

Spesele pentru curte de comptabilitate in suma de 150,000 fl. — Urmédia bugetulu presidiului ministerialu. Competentie personali 85,180. Carolu Bobory propune, ca acésta suma se se stérge, de óre-ce ministrulu-presiedinte are léfa de 20,000 fl. si astufeliu e destulu de bine dotatu. Cu tóte aceste suma preliminarata se votedia. Mai de parte se votedia 243,800 fl. errogatiuni reale; 200,000 pentru fundulu de dispusetiune si 30 mii spese extraordinarie.

Bugetulu ministrului de langa persón'a Maiest. Sale se votedia cu 68,785 fl. spese ordinare si 8,275 straordenarie. — In fine, bugetulu ministrului pentru Croati'a, Slavoni'a si Dalmati'a cu 41,225 fl. ministrului de interne i se votedia urmátóriele summe: Bani de cortelu si pentru salariu 237,950 fl.; pentru chiria si tenere in stare buna a edificieloru 8,725 fl.; pentru telegramme 8000 fl.; pentru biblioteca 1000 fl. etc., cu totulu 326,125 fl.

Pentru salariile comitiloru si capitaniiloru su-

*) Te intrebamu noi in numele pietatii si alu devotiunii catra caus'a nationale, se descoperi totu ce sci si toti, cati sciti or'ce corruptiune si mercenarismu, pentru cá se ne scimu feri de alta data de fii inmortentarii intereselor causei nationale, ca asia numai póte merge cu sierpii in sinu, fara a fi muscati de mórté politica nationala. R.

premi, a judiloru regesci supremi, a comitelui sasescu si personalului seu, apoi pentru comitii supreme orasienesce si cei d'in confine se votedia 317,025 fl.; pentru administratiunea confiniiloru militari 124,807 fl.; spese pentru administratiunea generala 1,491,545 fl.; spese pentru ingrigirea bolnaviloru si recerintie sanitarie 745,000 fl.

Discursulu

dliu deputatu natiunale Sig. Borlea, rostitu in camer'a reprezentantiloru Ungariei in diu'a de 16/28 Ian. 1873, la desbaterea generale a sup'a bugetulu pentru acestu anu.

Onorabila Camera! Macaru ca din discursulu dliu ministru-presiedinte s'ar' poté deduce, cumca regimului i-ar' placé a se considerá de unu guvern nou, servindu-se dlu ministru-presiedinte de argumentulu, ca acestu guvern abia de cate-va septemane a apucatu carm'a in manele sale, — séu dóra chiaru voru fi mai multi, caroru-a va placé a intitula acestu de facia guvernulu, de guvernulu nou, eu din partemi nu-lu privescu, nu potu se-lu privescu de atare, nu numai pentru ca pre temeulu totu acelei sisteme urmá acele-si principie intru tóte, cá si pentru ca este compusu totu din persónele celui de mai nainte, si mie mi se pare ca cu innoirea acestui regimu noi amblamu cam cá si acelu sermanu baiatu din poveste, carele venise degiá atatu de trentiuros, in catu si tata-seu a trebuitu se recunósca, ca asiá nu mai este modu d'a se aretá in lume, si i-a disu: se se pórté bine, ca apoi pre pasci i va face haine nóue de diosu pana susu. Baiatulu s'a portatu bine, si tata-zeu s'a pusu si — din peptariulu drentiuros i-a facutu o caciula nóua, — adeca sciti, intru atat'a nóua, intru catu este cu potintia, ca cine-va dintr'o dréntia vechia se faca lucru nou! érá in loculu peptariului, avantajiatu de caciula, i-a datu unu peptariu alu seu vechiu; tóte aceste si inca cu unele altele carpituri impeturandu-le frumosu si inveluindule intr'o carpa terciata si pèstritia, le oferi bietului baiatu cá de presentu pentru pasci. Baiatulu desfandu carpa si observandu cum i zimbescu vechiturile drentiósé in forma nóua, in supriinderea sa amara — scarpinandusi capulu, dise tatalui seu oftandu: Hei draga tata, ce mare pacala mai esti! Dupa ce insusi recunosci, ca in rupturile cele vechi nu me mai potu aretá intre ómeni, apoi vini a mi le oferi, inveluite in carpa terciata, in locu de haine nóue; — dér' eu ti multumescu; déca astufeliu suntu hainele nóue ale tale, apoi tienele tie; pre mine nu me vei pacali!

Dupa acésta scurta digresiune, trecundu acuma la obiectu, am se spunu, ca — da, eu recunósca, on. Camera, cumca dupa absolutismu tíer'a nóstra n'a avutu mare creditu, popórele din tíera n'au innotatu in vr'o mare fericire, pre cum si aceea, ca ele au fostu ingreunate cu multe sarcine; mai de parte, ca ele au fostu despoiate cu poterea, si fora de lege de mai multe drepturi; inse, dupa a mea parere, tíer'a nici astadi n'are mai multu si mai grele sarcine si gemu sub dári mai mari, érá de drepturile, de cari absolutismulu despoia fora de lege, astadi poporul este despoiatu dupa lege. Déca deci, in privinti'a creditului tíerei si in privinti'a starei poporului esiste vr'o diferentia intre guvernulu absolutu si intru celu de astadi, aceea diferentia celu multu intru atat'a póte se se cuprinda, ca ceea ce guvernulu de astadi indeplinesce pre cali sucite si maiestrite — in modu legalu!

Adevératu ca dlu ministru de finantie, asemenea si dlu Gorove si mai multi domni deputati guvernamentali s'au trudit a aretá, ca — nu este tocmai asiá de mare nenorocire, ca avemu deficitu atatu de mare: ca-ci tíer'a si poporul fórté multu s'au inavutitu si póte se platésca; éra inavutirea ei s'au straduitu a o dovedi prin désa citare de nenumerate millióne ce s'au stracorat in tíer'a nóstra. Dér' mie mi se pare fórté curiosu, ca — déca in

tiér'a nóstra au intratu atatea milliône, déca tiér'a s'a inavutitu, — unde suntu acele multe milliône?! Ca-ci — aceea se scie si este nenegabile, cumca cassele regimului suntu góle si cumca lips'a de bani la tóte clasele poporului este nespusu sentita! (A-probari din partea stanga!)

Dlu deputatu Gorove a apostrofatu cu deosebire, ca sub acésta sistema si carma, valórea pamentului s'a urcatu fórte insemnatu, s'a urcatu cu cate 30—40, ba in cele mai multe locuri chiaru si cu 100 procente, de unde apoi a dedusu, ca nu-mai prin crescerea pretiului pamentului tiér'a s'a imbogatitu cu multe sute de milliône. Der' asiá se vede, ca dlu deputatu deduce acésta urcare a pretiului pamentului de acolo, ca-ci unele bance din strainatate au cumperatu cu fórte mari pretiuri unele dintre cele mai frumoase domenii din patri'a nóstra: eu inse de aci nu potu se deduce cumca tiér'a s'ar' fi imbogatitu, ci tocmái din contra vedu ca a seracitu! Ca-ci déca proprietarii indigeni sunt necesitati a si vinde cele mai bune si mai frumoase possessiuni, si déca in tiéra nu se gasescu cumperatori, ci vinu strainii de le iéu, acést'a pentru mine este o dovéda, ca nu-su bani in tiéra, ca tiér'a si eu poporulu a seracitu!

Eu inse nici altcum nu vedu vr'o mare norocire intru aceea, ca vinu strainii si cumpera cele mai bune si mai frumoase mosie; ca-ci — déca acést'a astufeliu s'ar' continuá, pamentulu din tiéra va fi in mani straine, si cu pamentulu — tiér'a! ér' nóue ni va remané pamentulu celu sterilu, si cu seraci'a! si atunci o se vedeti ce greu este a sustiené si administrá o tiéra!

Eu asiá credu, ca urcarea séu caderea pretiului pamentului — nu din aceea se póte deduce, ca catu de scumpu au cumperatu unele bance straine cateva dominii mari, ci de acolo, ca ce pretiu au, cum se vindu posesiunile mai mici din manile poporului. Apoi cumca pretiulu acestoru possessiuni — tare a scadiutu, este usioru de doveditu. Se invederéda acést'a deplinu, candu consideramu multimea inspaimentatória de astufeliu de possessiuni nice, ce pre tóta diu'a se espunu vendiarei pre calea essecutiunei judecatoresci, si cari de comunu nu se potu vinde la prim'a licitatiune, fiindu ca nu se gasescu nime, care se dè pre ele pretiulu de estimatiune, si asiá se vendu la a dóu'a, pururea multu mai pre diosu, de catu ce au fostu ele pretiuite, macaru ca pretiurile regularminte se facu fórte moderatu!

Astufeliu — dupa mine, este invederatu, ca pretiulu pamentului n'a crescutu, ci inca a decrescutu. — Este adeveru, ca duoi trei ómeni fórte s'au inavutitu sub acésta sistema; pre cum si aceea este adeveratu, ca unii au cascigatu milliône; dér' insusi poporulu nu s'a imbogatitu, ci inca a seracitu. Din avutirea unoru pucini inse nu se póte deduce consecinti'a, cá — tiér'a s'ar' fi inavutitu, pre candu poporulu a scapatatu.

Dlu deputatu Mariássy, pentru de a dovedí, catu de puternicu ne-amu inavutitu sub acésta sistema, aduce nainte, ca preste mesura multu s'au sporitu vitele in tiéra, cari inca representa o avere de multe milliône. Dér' eu me indoiescu, ca dlu Mariássy -si ar' fi luatú osteníl'a d'a cercá si numerá annu séu estu timpu vitele pre la sate si pre la case, ci dsa de buna séma -si a luatú datele din careva statistica, pre bas'a conscriptiunei dela 1869/70, si n'a luatú in consideratiune, ca de atunci au trecutú trei ani de seracia! Déca astadi s'ar' pune cineva se numere vitele din tiéra, eu nu credu, ca ar' mai gasi a trei'a parte.

Si mie asiá mi se pare, ca o cauza a deficitului nostru de astadi, atatu de mare si inspaimentatoriu, este chiaru aceea, ca-ci dlu ministru de financia, si guvernulu si patri'a sa, pururia nainte a nóstra si in faci'a lunei au zugravitu starea finan-

celorú nóstre cu colorile cele mai lucitórie, si déca cineva a negatu adeverulu unei atare stári, guvernulu cu atatu mai multu a afirmat'o, si totu mereu s'a nisuitu a acoperí tristecele nóstre referentie financiáli pana ce in fine esi cuiulu din sacu, candu apoi ne mai potendu negá, si insusi guvernulu incepú a recunósce, ca, dieu starea nóstra financiale e fórte trista; dér' acum dlu ministru-presiedinte cu aceea incepú a scusá pre regimu, ca vin'a o pórtá — si guvernulu, si Diet'a si — tóta lumea!

Si eu fórte me temu, ca déca, prin adoptat'a nóua frase, cumca adeca suntemu fórte avuti, si déca in butulu seraciei nóstre cu totu pretiulu vremu se facemu a crede lumea, ca — noi si cu tiér'a suntemu fórte avuti, dintru acést'a va se se nasca unu reu asemenea, séu si mai mare, si atunci dlu ministru-presiedinte éra-si, si cu dreptu va poté dice, ca caus'a este guvernulu, este legelatiunea si este tiér'a intréga!

Pricepu eu, on. Camera, ca ce este caus'a, de se pune in cerculatiune si se respandesce — fora temeiu vorb'a, despre bunastarea séu inavutirea poporului! unic'a cauza e, pentru cá se para legitímata urcarea de dari ce se intentiunéda si poporulu se nu se neliniscésca; pre care urcare de dari apoi guvernulu va numi-o „reform'a dariloru“, si va presenta-o naintea lumii si a tierei cá unu mare progresu! (Va urmá.)

Ma i n o u.

Telegramu. Madridu 14 Faur. Dupa proclamarea republicei in tóta Spani'a Domina linisce, Espartero felicitá nóulu regimu republicanu. Unu curieru de cabinetu cu proclamatiunea, care dechiara Spani'a republica, a mersu eri la representantii Spaniei in strainatate, spre a notifica cele intemplate. Se credea ca Victore Emanuele a influentiatu pe fiuseu a abdice la tronu. In Versailles intre comissiunea de 30 si regimulu lui Thiers inca nu a urmatu invoiéla. Toti suntu incordati la cele ce voru urma in adunarea nationale, candu va veni la desbatere acestu proiectu de constituirea regimului. —

Invitatiune

la

balulu reun. junimeí comerclante

ce se va tiené la 22 Februaru a. c. in sal'a Otelu N-ra 1

pe langa tacs'a de intrare de 1 fl. 50 cr. v. a. Considerandu, cumca folosulu curatu se va aplica pentru prosperarea si si in florirea acestei reuniuni tenere pe langa unu scopu nobilu se róga pentru cercetarea cea mai numerósa.

Comitetulu

Bilete de intrare à 1 fl. 50 cr. se afa in praveliile DD. F. v. Gyergyánfy & Sohn. M. & L. Lassló, M. Malcher, H. Wächter si sér'a la cassa.

Bilete pe galeria à 2 fl. pentru statulu numeratu se afa numai in praveli'a Dlui F. v. Gyergyánfy & Sohn. 2—2

Mr. 918 1873.

1—3

Publicatiune.

Pentru ocuparea postului de cancelistu devenitu necesariu la administratiunea cassei de dare a cetatii, cu carele este impreunatu unu salariu anualu de 400 fl. v. c. din cass'a alodiale a cetatii si depunerea unei cautiuni de officiu de marimea salariului, se defige concursulu pana la 28 Februaru 1873.

Concurintii la acestu postu de officiu au se -si tra-

mita suplicele loru, provédute cu documentu despre desteritatea loru in scriere si computu, despre cunósccerea celorn trei limbi ale patriei, despre etatea loru, despre ocupatiunea loru de pana acum'a si despre potinti'a, de a depune cautiunea de officiu, pana la terminulu amintitu la acestu Magistratu.

Brasiovu, 12 Februaru 1873.

Magistratulu Cetatii si alu Districtului.

Anuntiu.

Subscrisulu amu onóre a face cunoscutu On. Publicu, ca astadi mi am deschisu

Cancelaria advocatiale

in Brasiovu, tergulu pescelui Nr. 100.

Cunoscintiele teoretice precum si prasea facuta pana acum'a me indreptatiescu a promite clientiloru mei apararea cea mai energica si conscientiosa a intereselorú sale la tote Tribunalele si judecatoriile in ori ce feliu de procese, civili, cambiali, urbariali si criminali precum si in tote afacerile politice, concursuali si funduarie.

Totu odata voui ingrigi, cá causele mie incrementiate se se resolve si decida catu mai curendu.

Brasiovu in 6 Fauru 1873.

Nicolau Densusianu, advocatu.

2—3

Concursu.

Pentru ocuparea urmatóreloru posturi notariali in Comitatu Turdei, Cerculu Capusului:

1. Zau, Siaulia, Grebenisiu salariu anualu 400 fl. pentru cortelu 30 fl. pentru diurnele drumaritului 20 fl. pentru sustinerea cancellarii 20 fl. si pentru tienerea unui servitoriu 120 fl.

2. Pagaceua, Riciu salariu anualu 400 fl. pentru cortelu 20 fl. pentru diurnele drumaritului 20 fl. pentru cancellarii 20 fl. si pentru sustinerea unui servitoriu 80 fl.

3. Capusulu, Uroiulu, Iclandulu mare si Iclandielulu salariu anualu 400 fl. pentru cortelu 30 fl. pentru drumaritu 20 fl. pentru cancellaria 10 fl. si pentru tienerea unui servitoriu 120 fl.

4. Pétra, Siansia, Sanmargita, Dileutiulu, Oarba, Dileulu, si Vaideti plata anualu 400 fl. pentru cortelu 20 fl. pentru cancellaria 20 fl. pentru drumuri 20 fl. si pentru tienerea unui servitoriu 120 fl.

se escrie concursu pana in 25 Martiu 1873, pana candu doritorii de a ocupa acele posturi voru ave la subscrisulu de asi asterne suplicele scrise cu mana propria si instructe cu documintele prescrise in lege precumu si cu documentulu, ca au depusu censur'a prescrisa in antea comissiunei comitatului Turdei.

Dela Judele cercualu alu Capusului.

Zau 7 Februarie 1873.

2—3

Vasilie Moga.

Cursurile

la bursa in 24 Jan. 1873 stá asiá:

	fl.	cr. v. a.
Galbini imperatesci	—	—
Napoleoni	8	69
Augsburg	108	15
Londonu	109	10
Imprumutulu nationalu	73	50
Obligatiile metalice vechi de 5%	69	80
Obligatiunile rurale ungare	80	—
„ temesiane	78	—
„ transilvane	77	25
„ croato-slav.	—	—
Actiunile bancai	105	50
„ creditului	337	—